

SÜLEYMAN ÇELEBİ

(1351-1422 m.)

Meshûr Türkçe "Mevlid" kasîdesinin yazarı. Bursa'da doğdu. Kaynaklarda Süleymân Çelebi'nin doğum târihine dâir bir kayda tesâdüf edilmedi. Ancak, Süleymân Çelebi'nin Mevlid'i 60 yasında yazdığı ve eserin 1409 (H.812) senesinde bittiği, en eski olarak bilinen nüshasında mevcut bir beyte istinâd etmektedir. 1422 (H.825) senesinde vefât ettiği bilindigine göre, onun 1351 (H.752) senesinde doğduğu neticesi çıkmaktadır.

Sultan Birinci Murâd Hanin vezîrlerinden AhmedPasanin oğlu, Seyh Mahmûd Efendinin torunudur. Mahmûd Bey, 1338 (H.738) senesindeSadrâzam Süleymân Pasa ile Rumeli'ye sal ile geçenlerdendir. Süleymân Çelebi, Bursa'da asrının ileri gelen âlimlerinden ilim tahsîl etti. Büyük bir âlim olarak, Sultan Yıldırım Bâyezîd zamânında Dîvân-i hümayûn imâmi, sonra da Bursa'da onun insâ ve ihyâ ettiği câminin imâmi oldu. Resûlullah efendimize olan muhabbeti, Vesîlet-ün-Necât isimli mevlid kasîdesini yazmasına vesîle oldu. Eserini yazmasının sebebi olarak gösterilen hâdiseler hakkında; Kûnh-ül-Ahbâr, Güldeste, Tezkire-i Latîfî ve baska kaynaklarda geniş bilgi vardır. Süleymân Çelebi'nin vefâtı için düsürülen târih, "Râhat-i ervâh"tır. Mezari, Bursa'da Çekirge yolu üzerindedir.

İyi bir tahsîl gören Süleymân Çelebi,Bursa'daki Ulu Câminin bas imâmligina getirildi. Bu câmideki imâmligi sırasında, birgünİranlı bir vâiz, vâiz ve nasîhat ederken, Bekara sûresinin iki yüz seksen besinci âyet-i kerîmesinin; "Biz Allahü teâlânın peygamberlerinden hiç birinin arasını ayırd etmeyiz (hepsine inanırız). Duyduk ve itâat ettik." meâl-i serîfini tefsîr ederken de; "Hazret-i Muhammed ile hazret-i İsâ arasında hiçbir farklılık, üstünlük yoktur." diye, kendi kafasına, bozuk inanısına göre tefsîr etti. Cemâat arasında bulunan bir kimse dayanamayip, ayaga kalktı ve; "Ey câhil! Kendi kafana göre nasıl tefsîr edebilirsin? Sen bu ilimde çok gerilerdesin. Hiç peygamberler (aleyhimüsselâm) arasında üstünlük farkı olmaz olur mu? Elbette peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm), bütün peygamberlerden daha üstündür. Burada fark yoktur demek, nübüvvet ve risâlet yönünden fark yoktur demektir. Üstünlükler, mertebeler yönünden değildir. Burada; "Birinin peygamberliğini kabûl edip, diğerini kabûl etmiyerek aralarında bir ayrılık gütmeyiz. Herbirini kendi derecelerine göre peygamber olarak kabûl ederiz" buyurulmaktadır. Bundan, derece ve fazîletleri aynidir anlamı çıkmaz. Bunun isbâtı ise, yine Bekara sûresinin iki yüz elli üçüncü âyet-i kerîmesidir. Burada meâlen; "Bu (sûrede sözü geçen) peygamberlerin bir kısmını, kendilerine verilen özelliklerle diğerlerinden üstün kıldık." buyurulmaktadır. Görüldüğü gibi, bu iki âyet-i kerîme, bizim âlimlerimizin tefsîr ettiği gibi birbirlerini doğrulamaktadır. Hâlbuki, senin bozuk düsüncene göre birbirlerini tekzip etmektedir ki, hâsâ bu olamaz!" gibi pekçok sözler söyledi, pekçok delîller getirdi. Neticede İranlı vâiz, yanlış düsündüğünü kabûl etti. Bütün bunlara şahid olan Ulu Câmi bas imâmi Süleymân Çelebi, bu hâdiseden dolayı çok duygulanmış ve meshûr Mevlid-i Serîfini yazmıştır. Mevlid-i Serîf'inde, hep Ehl-i sünnet îtikâdını anlatmıştır. Bu bozuk îtikâdli vâizin sözüne cevap olarak:

"Ölmeyüb İsâ göge buldugu yol,
Ümmetinden olmak için idi ol."

beytini söyledikten sonra, Resûlullah efendimizin fazîletlerini söyle îzâh etmiştir:

"Dahî hem Mûsâ elindeki asâ,

Oldu O'nun izzetine ejderhâ.

Çok temennî kildılar Hak'dan bunlar,
Kim Muhammed ümmetinden olalar.

Gerçi kim bunlar dahî mürsel durur.
Lâkin Ahmed efdâl-ü-ekmel durur.

Zîrâ efdallige ol elyak durur,
Âni öyle bilmeyen ahmak durur."

Süleymân Çelebi, Mevlid'inde; Allahü teâlânın mutlak irâdesini, yoktan var ettiğini ve Muhammed aleyhisselâmin hiçbir mahlûkda bulunmayan üstün, yüksek ve emsâlsiz vasıflarını anlatır. Her kelimesinde, gönlü Resûlullah askı ile yanan bir mümininengin ask ve muhabbet kokuları vardır. Hazret-i Muhammed'in diğer peygamberlere olan bütün üstünlükleri, en güzel kelimeler ve en vecîz ifâdelerle anlatılmıştır.

Mevlid; münâcaat (Allahü teâlâyaya yalvarma), velâdet (Peygamberimizin doğumu), risâlet (Peygamberliğin bildirilişi), mîrâc (Göklere çıkışı, Cennet'i ve Cehennem'i görmesi), rihlet (Peygamberimizin vefâtı) ve duâ bölümlerinden ibârettir.

Söze Allahü teâlânın ism-i serîfi ile başlayan Süleymân Çelebi, Âdem aleyhisselâmdan Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma kadar bütün dedeleri olan Peygamberlerin alinlarında nûr parladığını ve bu nûrun Muhammed aleyhisselâma intikâl ettiğini anlatır. Peygamber efendimizin doğusuna geniş bir yer ayırarak, O doğarken annesinin neler duyup, neler gördüğünü, bu ânda bütün varlıklarınengin bir nese içinde kaldıklarını, bütün zerrelere O'nu büyük nese içinde karsıladığını söyler. Mevlid'de bundan sonra, Muhammed aleyhisselâma peygamberliğinin nasıl bildirildiğini ve mi'râc hâdisesinin nasıl olduğunu anlatır. Derin üzüntü içinde yazdığı rihlet ve daha sonra duâ ile Mevlid'ini bitirir. Peygamber efendimizin her varlığın yaratılışı sebebi, bütün yaratılmışların en şerefli ve O'nu bütün peygamberlere üstün kılan Allahü teâlâyaya şükürler etmektedir.

Eserde çok olgun fikirler ve kompozisyon bütünlüğü vardır. Mevlid, mesnevî seklinden ziyâde, kasîde sekinde tertiblenmiştir. Bâzi yerlere gazel parçaları da ilâve edilmiştir. Arûz vezni ile yazılmış, (fâilâtün, fâilâtün, fâilün) kalibi kullanılmıştır. Yalnız bir yerde (Mef'ûlû, fâilâtü, mefâîlû, fâilün) kalibina yer verilmiştir.

Kâfiyeler güzel ve sağlamdır. Süleymân Çelebi, Mevlid'in misralarının mükemmel olması için çok titizlik göstermiş, bu sebeple Mevlid, üstün sanat sâhibi dîvan sâirlerince dahî sevilip beğenilmiştir.

Mevlid'de hem olayların, hem de düşüncelerin anlatıldığı yerlerde, en kısa, en uygun ve mümkün olan en sâde anlatım sekin kullanılmıştır. Mevlid'de, hemen her türlü söz ve ifâde sanatına rastlanır. En çok cinâs, tesbîh ve tekrîr gibi sanatlara önem verilmiştir. Bölümlerin ve kitabın bütünlüğüne titizlik gösterildiği kadar, her misra'nın ayrı ayrı güzelliği de gözden kaçmamaktadır. Mevlid, lirizm (içlilik) ve öğreticiliği (didaktizmi) iyice kaynastırmış bir siir kitabıdır. Kuruluktan

uzak olduğu gibi, sırf coşkunluktan da ibâret değildir. Görünüşte kolay, fakat denendiğinde benzerinin yazılmasının çok zor olduğu görülür.

MUHAMMED ALEYHİSSELÂMI SEVMEK

Süleymân Çelebi hazretleri, Mevlid'ine Arabî olarak bir önsöz yazarak, şöyle buyurmaktadır: "Rahmân ve Rahîm olan Allahü teâlânın ismiyle baslarım. Muhammed aleyhisselâmi bütün yaratılmışların sebebi, en sereflisi ve en azîzi yapan, makâm-i Mahmûd ile sefâat hakkını vererek O'nu bütün Peygamberlerden üstün kılan, ismini O'nun ismiyle yanyana yazarak, hasedci şeytanın burnunu sürtüp, O'nun sâhini yücelten Allahü teâlâyâ hamd-ü-senâlar olsun. Muhammed aleyhisselâm, Allahü teâlânın indinde çok makbûldür. Allahü teâlânın melekleri O'nun yardımcılarıdır. Ağaçlar, toprak ve taşlar, O'nunla konuştular. O'nu sevenler dünyâda ve âhirette sevilip kurtulurlar. O'na düşman olanlar kovulup, Cehennem'e atılırlar. Bizi Muhammed aleyhisselâmın ümmeti yapmakla sereflendiren Allahü teâlâyâ hamd ederim. Serîki ve benzeri olmayan, mekândan münezzehtir bulunan Allahü teâlânın bir olduğuna şehâdet ederim. O, herkesin kendisine muhtâc olduğu, ibâdet ettiği ve yöneldiği Allahü teâlâdır. O, sâni yüce, kullarını merhametle bağışlayandır. Güzel ahlâk ve cömertlik gibi pekçok meziyetleri ortaya çıkaran, vâdedilen kiyâmet gününde, her tarafta sefâati kabûl edilir bir sefâatçı olan Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlânın kulu, resûlü ve habîbi olduğuna şehâdet ederim. Allahü teâlâ, O'na seçilmişlerin en üstünleri olan temiz âline ve Eshâb-i kirâmina sonsuz rahmet etsin."

- 1) Sefînet-ül-Evliyâ; c.5, s.144
- 2) Islâm Âlimleri Ansiklopedisi; c.13, s.51
- 3) Vefeyât-i Baldirzâde
- 4) Güldeste-i Riyâz-i İrfân
- 5) Tâmm İlmihâl Seâdet-i Ebediyye; (50. Baskı) s.1145

MEVLİD-İ ŞERİF

Tevhid bahri

Seyyidi kainât, Hazret-i Fahr-i Âlem
Muhammed Mustafâ râ Salevât
Allah âdın zikredelim evvelâ
Vâcib oldur cümle işde her kulâ
Allah âdın her kim ol evvel anâ
Her işi âsân ider Allah anâ
Allah âdı olsa her işin önü
Hergiz ebter olmaya ânın sonu
Her nefesde Allah âdın di müdâm
Allah âdıyle olur her iş tamâm
Bir kez Allah dese aşk ile lisân
Dökülür cümle günah misl-i hazân
İsm-i pâkin pâk olur zikr eyleyen
Her murâda erişür Allah diyen
Aşk ile gel imdi Allah diyelim
Dert ile göz yaş ile âh îdelim
Ola kim rahmet kıla ol pâdişah
Ol kerîm-ü ol rahîm-ü ol ilâh
Birdir ol, birliğine şek yokdürür
Gerçi yanlış söyleyenler çokdürür
Cümle-âlem yoğ iken ol var idi
Yaradılmışdan ganî cebbâr idi
Vâr iken ol, yok idi ins-ü melek
Arş-ü ferş-ü ay-ü gün hem nüh felek
Sun' ile bunlârı ol, vâr eyledi
Birliğine cümle ikrar eyledi
Kudretin izhâr edüp hem ol celîl
Birliğine bunları kıldı delîl
"Ol !" dedi bir kerre vâr oldu cihân
"Olma !" derse, mahv olur ol dem hemân
Pes Muhammeddir bur varlığa sebeb
Sıdk ile ânın rızasın kıl taleb
Ey azizler, işte başlarınız söze
Bir vasiyyet kılarız illâ size
Ol vasiyyet ki direm her kim tuta
Misk gibi kokûsu canlardâ tüte
Hak-Teâlâ rahmet eyleye anâ
Kim beni ol bir dua ile anâ
Her kim ki diler bu duada buluna
Fâtiha ihsân ede ben kûluna
El-Fâtiha *

Veladet bahri

Âmine hâtun Muhammed ânesi
Ol sadeften doğdu ol dūr dânesi
Çünkî Abdullah'tan oldu hâmile
Vakt erişdi hefte vü eyyam ile
Hem Muhammed gelmesi oldu yakîn
Çok alâmetler belirdi gelmeden

Allâhümme salli alâ Muhammediv
Ve alâ âli Muhammed

Ol Rebiûl evvel âyın nîcesi
On ikinci gîce isneyn gîcesi
Ol gîce kim doğdu ol hayrûl-beşer
Ânesi anda neler gördü neler
Dedi gördüm ol habîbin ânesi
Bir acep nûr kim, güneş pervânesi
Berk urup çıktı evimden nâgehân
Göklere dek nûr ile doldu cihân
Gökler açıldı ve feth oldu zulem
Üç melek gördüm elinde üç âlem
Bîri meşrik bîri mağribde anın
Bîri dâmında dikildi Kâbenin
Bildim anlardan kim ol halkın yeği
Kim yakîn oldu cihâna gelmeği
İndiler gökden melekler sâf sâf
Kâbe gibi kıldılar evim tavaf
Hûriler geldi bölük bölük
Buğûr yüzleri nûrundan evim doldu nûr
Çevre yânıma gelip oturdular
Mustafâ'yı birbirine muştular
Dediler oğlun gibi hiç bir oğul
Yâradılâlî cihân gelmiş değil
Bû senin oğlun gibi kadr-ı cemîl
Bir anâyâ vermemiştir ol Celîl
Ûlu devlet buldun ey dildâr sen
Doğiserdir senden ol hulk-ı hasen
Bû gelen "ilm-î ledün" sultânıdır
Bû gelen tevhîd ü irfân kânıdır

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Salı, 14 Mayıs 2024 05:25 - Son Güncelleme Salı, 14 Mayıs 2024 05:25

Bû gîce ol gîcedir kim, ol şerîf
Nûr ile âlemleri eyler latîf

Allâhümme salli alâ Muhammediv
Ve alâ âli Muhammed

Bû gîce şâdân olur erbâb-ı dil
Bû gîceye can verir eshâb-ı dil
Yâ Resulâllah
Rahmeten lil'âlemindir Mustafâ
Hem şefîal müznibîndir Mustafa
Vasfînî bû resme tertib ettiler
Ol mübârek nûru terğib etdiler
Âmine eder çü vakt oldu tamâm
Kim vücûda gele ol hayrül enâm
Sûsadım gâyet harâretten katî
Sundular bir câm dolusu şerbeti

Allâhümme salli alâ Muhammediv
Ve alâ âli Muhammed

Şerbeti sunduk tâbânâ hûriler
Bûnu sana verdi Allâh dediler
Kardan ak îdi ve hem soğuk idi
Lezzeti dâhi şekerde yok idi
İçdim ânı oldu cismim nûra gark
İdemezdim kendimi nûrdan fark
Geldi bir akkuş kanâd ile revân
Arkamı sığâdı kuvvetle hemân
Doğdu ol sâatde ol sultân-ı dîn
Nûra gark oldu semâvât-ü zemîn
Sallû Aleyhi ve Sellimû teslimâ
Hatta tenâlû cenneten ve naîmâ

Essalâtü vesselâmü aleyke
Ya Resûlallah
Esselâtü vesselâmü aleyke
Ya Habîballah
Essalâtü vesselâmü aleyke
Ya Seyyidel-evvelîne velâhirin.

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Salı, 14 Mayıs 2024 05:25 - Son Güncelleme Salı, 14 Mayıs 2024 05:25

Merhaba bahri

Yâradılmış cümle oldu şâdümân
Gam gidûp âlem yenîden buldu cân
Cümle zerrat-ı cihân idûb nidâ
Çağrışûben dediler kim merhabâ
Merhabâ ey âli sultân merhabâ
Merhabâ ey kân-ı irfan merhabâ
Merhabâ ey sırr-ı fûrkân merhabâ
Merhabâ ey nûru râhman merhabâ
Merhabâ ey bûlbül-i bâğ-ı Cemâl
Merhabâ ey âşinâ-yi Zülcelâl
Merhabâ ey cân-ı bâki merhabâ
Merhabâ uşşâkâ sâki merhabâ
Merhabâ ey cân-ı cânan merhabâ
Merhabâ ey derde dermân merhabâ
Merhabâ ey cümlelerin matlâbu sen
Merhabâ ey Hâlıkın mahbâbu sen
Merhabâ ey Pâdişah-i dû cihân
Senin için oldu kevn ile mekân
Merhabâ ey rahmeten lil-âlemîn
Merhabâ sensin şefîa'l-müznibîn
Ey gönüller derdinin dermânı sen
Ey yarâdılmışların sultânı sen
Sensin ol sultân-i cümle enbiyâ
Nûr-i çeşm-i evliyâ vü asfiyâ
Yâ habîballâh bize imdâd kıl
Son nefes didârın ile şâd kıl

Allâhümme salli alâ seyyidînâ
Muhammedinillezî câe bilhakkıl mübîn
Ve erseltehû rahmetel lil âlemin

Mirac bahri 1-2

Seyyidi kainât, Hazret-i Fahr-i Âlem
Muhammed Mustafâ râ Salevât
Söyleşürken Cebrâil ile kelâm
Geldi Refref önüne verdi selâm
Aldı ol şâh-ı cihânı ol zamân
Sidre'den gitti ve götürdü hemân
Bir fezâ oldu o demde rûnümâ
Ne mekân var anda ne arz-u semâ
Kim, ne hâlidir, ne mâli, ol mahal
Akl ü fikr etmez o hâli fehmü hal
Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb
Nûr-u tevhîd açtı vechinden nikâb
Her birisinden geçerken îlerû
Emr olundu Yâ Muhammed gel berû
Gel habîbim sâna aşık olmuşam
Cümle halkı sâna bende kılmışam
Ne murâdın vâr ise îdem revâ
Eyleyem bir derde bin türylü devâ
Mustafâ dedi: Eyâ Rabbe'r-Rahîm
Vey hatâ pûş ü atâsı çok kerîm
Ol zaîf ümmetlerim hâlî nola
Hazretîne nîce anlar yol bula
Hak-Teâlâdan nidâ geldi emin
Yâ Muhammed dedi Rabbü'l-Âlemin
Gam yeme kim Yâ Muhammed olma melul
Her ne kim dîledin oldu kabul
Ümmetini sâna verdim ey habîb
Cennetîmi anlara kıldım nasîb
Ey habîbim nedir ol kim dîledin
Bir avuç toprağa minnet meyledin
Zâtıma mir'at edindim zâtını
Bîle yazdım âdım ile âdını
Hem dedi kim: "Yâ Muhammed ben seni
Bilûrem görmeğe doymazsın beni
Avdet edûp davet et kullarımı
Tâ gelûben göreler dîdârımı
Sen ki mi'râc eyleyûb etdin niyâz
Ümmetin mîrâcını kıldım namâz"
Tarfetül-ayn içre ol Fahr-i cihân
Ümmühân'ın evine geldi hemân
Her ne vâki oldu ise serteser
Cümlesin eshâbına verdi haber

Dediler: "Ey Kible-i İslâmü dîn
Kutlu olsun sâna mîrâc-i güzîn
Biz kamûmuz kullarız sen şâhsın
Gönlümüz içinde rûşen mâhsın
Ümmetin olduğumuz devlet yeter
Hizmetin kıldığımız izzet yeter !"

Allâhümme salli alâ seyyidînâ
Muhammedinillezî câe bilhakkıl mübîn
Ve erseltehû rahmetel lil âlemin

Münacat bahri

İlâhî cennete evine girenlerden eyle bizi
Cennet içre cemâlini görenlerden eyle bizi
Yâ Hayyûl Yâ Kayyûm Sâmed
İhsanına yoktur adê
Firdevs bahçesinde ebet
Kalanlardan eyle bizi
Yâ İlâhî, ol Muhammed hakkı çün
Ol şefâat kân-ı Ahmed hakkı çün
Sırr-ı fûrkân nûr-i âzam hakkı çün
Kuds ü Kâbe Merve Zemzem hakkı çün
Aşk odundan ciğeri püryân için
Derd ile kan ağlayan gıryan için
Yâ İlâhî, saklağıl îmânımız
Verelim îman ile tâ cânımız
Sâna lâyıkkullarınla hemdem et
Ehl-i derdin sohbetine mahrem et
Hem Süleymân-ı fakîre rahmet et
Yoldaşın îmân makâmın cennet et
Yâ İlâhî, kılma bizi dâllîn
Bu dûâyâ cümleliz deyin âmîn âmîn
Ümmetinden râzı olsun ol muîn

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Salı, 14 Mayıs 2024 05:25 - Son Güncelleme Salı, 14 Mayıs 2024 05:25

Rahmetullâhi aleyhim ecmâin